

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกัน โรคไข้เลือดออกของประชาชน และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลท่าข้าม อำเภอท่าชะงะ จังหวัดชุมพร

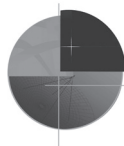
วรารณณ์ อำพันกาญจน์*

บทคัดย่อ

การป้องกันโรคไข้เลือดออกที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมกันในการดำเนินการ การวิจัยนี้เป็นการสำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคม ตำบล ท่าข้าม อำเภอท่าชะงะ จังหวัดชุมพรได้แก่ ความรู้ ทักษะ การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุข และบทบาทการทำหน้าที่เป็นแกนนำในการป้องกันของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ และบทบาทหน้าที่ของ อสม จากตัวแทนครัวเรือนของสองหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 105 คน และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านละ 15 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทักษะ การปฏิบัติ ระหว่างประชาชนบ้านหนองเรียงกับประชาชนบ้านศาลาประชาคม พบว่าทั้ง 3 ปัจจัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $p\text{-value} = 0.001$ และเมื่อเปรียบเทียบความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทักษะ การปฏิบัติ และบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขระหว่างบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลาประชาคม พบว่า ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทักษะ และบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข ระหว่าง 2 หมู่บ้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $p\text{-value} = 0.001$ และพบว่าเมื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลาประชาคมพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $p\text{-value} = 0.04$ การวิจัยนี้สรุปได้ว่า ประชาชนบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติสูงกว่า ประชาชนบ้านศาลาประชาคม และอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงมีการปฏิบัติที่สูงกว่า อาสาสมัครสาธารณสุข บ้านศาลาประชาคม

คำสำคัญ : ไข้เลือดออก พฤติกรรมการป้องกันโรค อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

* สถานื่อนามัยตำบลท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอท่าชะงะ จังหวัดชุมพร 8614 อีเมลล์ : jukkajun1974@gmail.com

**Factors to Preventing Behaviors in Dengue
Hemorrhagic Fever on Population and Village Health
Volunteers in Tumbol Thakam, Thasae District,
Chumphon Province**

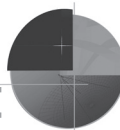
Waraporn Ampankan*

Abstract

Preventing Dengue Hemorrhagic Fever can be effectived by the cooperative efforts This study was to explore behavior pertaining to prevention Denge Hemorrhagic Fever among people and Village health volunteers at Nongreang and Salaprachakom , Tumbol Thakam , Thasae district , Chumphon province in order to obtain knowledge , attitude , practice in disease hemorrhagic fever prevention , of people and Village health volunteer , and performing role in the prevention of village health volunteers . Data were collected from two a village 105 persons each as well as vacates 15 village health volunteers. The result statistics analysis , appear that , Nongreang people had average of knowledge more than Salaprachakom people at 9.27 ± 0.83 and 8.20 ± 1.66 public health Nongreang volunteer average, knowledge more than public health Salaprachakom volunteer , at 9.80 ± 0.41 and 9.33 ± 0.9 Nongreang people average to attitude points more than Salaprachakom people , at 8.84 ± 8.84 and 7.78 ± 1.32 public health Nongreang volunteer average attitude more than , Salaprachakom public health volunteer at 9.07 ± 1.16 and 8.67 ± 1.11 Nongreang people had average practice more than Salaprachakom people at 18.85 ± 3.32 and 16.71 ± 3.53 . Nongreang public health volunteer had average more than Salaprachakom public health volunteer at 23.40 ± 4.38 and 20.13 ± 4.08 role in disease hemorrhagic fever prevention of public health volunteer . Nongreang volunteer average role more public health Salaprachakom volunteer , at 12.53 ± 1.35 and 12.40 ± 1.05 This study can be concluded that Nongreang people, Health volunteer had knowledge , attitude and practice average more than Salaprachakom people, Health volunteer.

Keywords : Dengue hemorrhagic fever Preventing behaviors Village health volunteers

* Thakam Health Cente Tumbol Thakam Amphur Thasae Chumphon Province 86140
E-mail: jukkajun1974@gmail.com

บทนำ

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคที่เกิดขึ้น เมื่อประมาณ 50 ปี โดยเริ่มระบาดครั้งแรกที่ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ. 2497 ประเทศไทยเริ่มพบตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2492 พบการระบาดในกรุงเทพฯ ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2502 (1) โรคไข้เลือดออกใช้เรียกกลุ่มอาการที่เริ่มด้วยมีอาการไข้ มีเลือดออกบริเวณใต้ผิวหนังและตามอวัยวะต่างๆ ซึ่งจะมีควมรุนแรงต่างๆกัน ในรายที่รุนแรงอาจมีอาเจียนและถ่ายอุจจาระเป็นเลือด อาจมีอาการช็อคร่วมด้วยหรือไม่ก็ได้ (2) ไข้เลือดออกที่พบในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียง เกิดจากเชื้อไวรัส Dengue มียุงเป็นพาหะ ในปัจจุบันโรคไข้เลือดออกมีความซับซ้อนในด้านการป้องกันและควบคุมโรค และได้พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางระบาดวิทยา พบว่า การระบาดของโรคเปลี่ยนจากระบาดปีเว้นปีหรือปีเว้น 2 ปี มาเป็นรูปแบบที่ไม่แน่นอน จากเดิมที่มักจะระบาดในเขตเมือง แต่ปัจจุบันพบว่าระบาดในทุกพื้นที่ (3) การป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกที่ได้ผลดีคือ การกำจัดหรือลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และพยายามหาทางป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัด เช่น ปิดปากภาชนะเก็บน้ำด้วยผ้า ตาข่ายในลอนอะลูมิเนียม เลี่ยงปลากินลูกน้ำ ใช้ทรายอะเบทใสในน้ำ (4) ซึ่งการแพร่ระบาดของโรคโดยการที่มีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกเกิดขึ้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคที่ไม่ถูกต้อง เช่น การนอนไม่กางมุ้ง ปล่อยให้ยุงกัด การไม่ปิดฝาภาชนะน้ำดื่ม น้ำใช้ การทิ้งเศษวัสดุ เช่น กะลา แจกัน โอ่ง ไหแตก ฯลฯ ให้มีน้ำขัง ซึ่งทำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายซึ่งเป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออก

สถานการณ์โรคไข้เลือดออก ปี พ.ศ. 2551 มีรายงานผู้ป่วยในประเทศทั้งหมด 87,494 ราย อัตราป่วย 138.80 ต่อแสนประชากร จำนวนผู้ป่วย

ตาย 101 ราย มีอัตราตาย 0.16 ต่อแสนประชากร ปี พ.ศ. 2552 ตั้งแต่ 1 มกราคม 2552 ถึง 26 ธันวาคม 2552 มีรายงานผู้ป่วยทั้งหมด 52,261 ราย อัตราป่วย 82.44 ต่อแสนประชากร จำนวนผู้ป่วยตาย 46 ราย มีอัตราตาย 0.09 ต่อแสนประชากร กลุ่มพบมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 10-14 ปี อัตราป่วย 274.27 ต่อแสนประชากร รองลงมา กลุ่มอายุ 5-9 ปี อัตราป่วย 192.10 ต่อแสนประชากร ภาคกลาง มีอัตราป่วยสูงสุด 108.17 ต่อแสนประชากร รองลงมาเป็นภาคใต้ อัตราป่วย 93.43 ต่อแสนประชากร (5) และจากสถิติพบเป็นผู้ป่วยในที่พักรักษาในโรงพยาบาลด้วยกลุ่มสาเหตุ ไข้เลือดออกจากเชื้อเด็งกี และไข้เลือดออกจากเชื้อไวรัส ทั้งประเทศ ตั้งแต่ ปี 2549-2551 มีจำนวน 40,627 คน 57,179 คน และ 67,403 คน ตามลำดับ (6) และพบว่าโรคไข้เลือดออกเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับที่ 10 ในปี 2548 - 2550 (7) ด้านสถานการณ์โรคไข้เลือดออกของจังหวัดชุมพร ปี 2553 มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกทั้งสิ้น 650 ราย คิดเป็นอัตราป่วยเท่ากับ 133.27 ต่อประชากรแสนคน ผู้เสียชีวิต 1 ราย อัตราตาย 0.15 ต่อแสนประชากร (5) และข้อมูลการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาจังหวัดชุมพรตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 7 พฤษภาคม 2554 งานระบาดวิทยาจังหวัดชุมพรได้รับรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกทั้งสิ้น 86 ราย คิดเป็นอัตราป่วยเท่ากับ 17.54 ต่อประชากรแสนคน ไม่มีรายงานผู้ป่วยเสียชีวิต อำเภอที่มีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนมากที่สุด 3 อำเภอแรกคือ อำเภอเมืองอัตราป่วยเท่ากับ 53.36 ต่อประชากร แสนคน (58 ราย) อำเภอท่าแซะอัตราป่วยเท่ากับ 14.31 ต่อประชากรแสนคน (14 ราย) และอำเภอละแมอัตราป่วยเท่ากับ 6.22 ต่อประชากรแสนคน (2 ราย) (8)

สถานการณ์โรคไข้เลือดออกของตำบลท่าข้าม ปี 2550 มีผู้ป่วย 14 ราย อัตราป่วย 197.18

ต่อแสนประชากร ปี 2551 มีผู้ป่วยจำนวน 35 ราย อัตราป่วย 482.76 ต่อแสนประชากร และ ปี 2552 ตั้งแต่เดือนมกราคม-กรกฎาคม 2552 มีผู้ป่วยจำนวน 10 ราย อัตราป่วย 132.59 ต่อแสนประชากร และไม่มีรายงานผู้ป่วยเสียชีวิต สถานการณ์โรคย่นหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง ปี พ.ศ. 2552 พบว่า หมู่ที่ 1 บ้านหนองเรียงไม่มีรายงานผู้ป่วยไข้เลือดออก และหมู่ที่ 12 บ้านศาลาประชาคม มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกติดต่อกันทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ.2552 มีผู้ป่วยในหมู่ที่ 12 รวมทั้งหมด 12 ราย (9)

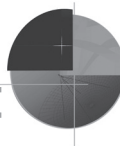
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ประชาชนบางส่วนไม่มีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก หรือมีความรู้แต่ไม่ปฏิบัติหรือไม่สนใจรวมทั้งไม่ตระหนักถึงความรุนแรงของโรคและพบว่าบางหมู่บ้านไม่มีผู้ป่วยไข้เลือดออก ติดต่อกันเกิน 5 ปี ในขณะที่บางหมู่บ้านมีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกทุกปี จากข้อมูลจำนวนผู้ป่วยของหมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 12 ที่มีจำนวนที่ต่างกัน ทำให้มีข้อสันนิษฐานว่า ประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุข ของหมู่ที่ 1 บ้านหนองเรียง น่าจะมีความรู้และมีพฤติกรรมป้องกันการโรคไข้เลือดออกดีกว่า ประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขของหมู่ที่ 12 บ้านศาลาประชาคม แต่จากการค้นคว้ายังไม่พบว่ามีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว จึงได้ทำวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เพื่อสำรวจร้อยละของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคม ประการที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขระหว่างบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลาประชาคม และประการที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขระหว่างบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลา

ประชาคม เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางในการดำเนินการในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

วิธีการ

การวิจัยนี้เป็นการสำรวจด้วยวิธีสังเกตแบบสอบถามให้กับประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 240 คน ในเขตหมู่ที่ 1 บ้านหนองเรียงและหมู่ที่ 12 บ้านศาลาประชาคม ตำบลท่าข้าม อำเภอท่าชะงะ จังหวัดชุมพรเป็นผู้กรอรายละเอียด ใช้เกณฑ์คัดเข้าเกณฑ์คัดออกคือประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต้องเป็นตัวแทนของครัวเรือน และเป็นผู้ที่อาศัยในพื้นที่มานานกว่า 1 ปี อายุระหว่าง 11-65 ปี กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต้องเป็นอสม.ที่ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 1 ปี

แบบสอบถามกลุ่มประชาชน ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนแรก เป็นข้อคำถามลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส ส่วนที่ 2 เป็นความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ส่วนที่ 3 เป็นทัศนคติและส่วนที่ 4 เป็นการปฏิบัติ แบบสอบถามในกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ประกอบด้วย 5 ส่วน ส่วนแรก เป็นข้อคำถามลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส ส่วนที่ 2 เป็นความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ส่วนที่ 3 เป็นทัศนคติและส่วนที่ 4 เป็นการปฏิบัติ ส่วนสุดท้ายเป็นข้อคำถามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขเกี่ยวกับการดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก แบบสอบถามดังกล่าวได้นำไปทดลองใช้ในพื้นที่ตำบลท่าชะงะซึ่งมีลักษณะทางประชากรใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปปรับแก้เพื่อให้ได้เครื่องมือคุณภาพที่เชื่อถือได้ ถูกต้อง ครบถ้วน และนำไปใช้ได้จริง

ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาตรวจสอบความถูกต้องแล้วลงรหัส บันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อหาร้อยละของเพศ อายุ ศาสนา การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส ความเพียงพอของรายได้ของครอบครัว ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทักษะการป้องกันโรค การปฏิบัติในการป้องกันโรคและบทบาทการทำงานของ อสม. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทักษะการปฏิบัติ บทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข เกี่ยวกับการดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ค่าสูงสุดและต่ำสุดของอายุ ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขระหว่างบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลาประชาคม เปรียบเทียบบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขระหว่างบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลาประชาคม ด้วยการทดสอบ *t*-test โดยกำหนดความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 95

ผล

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านหนองเรียง พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.9 เป็นเพศชาย ร้อยละ 37.1 และมีช่วงอายุระหว่าง 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.4 ค่าเฉลี่ยของอายุของประชาชน คือ 50.92 ± 10.63 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.0 และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 1.0 สถานภาพสมรส แต่งงานแล้วมากที่สุดร้อยละ 61.0 สถานภาพหม้าย ร้อยละ 28.6 สถานภาพโสด ร้อยละ 9.5 และสถานภาพแยกกันอยู่ ร้อยละ 1.0 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 67.6 ชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 21.9 ระดับอนุปริญา ตั้งแต่

ปริญญาตรีขึ้นไป และไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 3.8 เท่ากัน ระดับอนุปริญา ร้อยละ 2.9 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 50.5 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 23.8 เป็นแม่บ้าน ร้อยละ 12.4 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 7.6 อาชีพรับราชการ ร้อยละ 5.7 รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว ร้อยละ 81.9 และมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ร้อยละ 18.1

ในประชาชน หมู่ที่ 12 บ้านศาลาประชาคม พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชายคือ เพศหญิง ร้อยละ 62.9 เพศชาย ร้อยละ 37.1 มีช่วงอายุระหว่าง 50-59 ปี ค่าเฉลี่ยของอายุของประชาชน คือ 47.36 ± 9.98 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 75.2 และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 24.8 สถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว ร้อยละ 79.0 สถานภาพสมรสหม้าย ร้อยละ 12.4 สถานภาพสมรสโสด ร้อยละ 5.7 สถานภาพสมรสแยก ร้อยละ 1.9 และสถานภาพสมรสหย่า ร้อยละ 1.0 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 61.9 การศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 24.8 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 9.5 ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 2.9 และระดับอนุปริญา ร้อยละ 1.0 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 52.4 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 21.9 อาชีพ ค้าขาย และรับราชการ ร้อยละ 12.4 และอาชีพ รับราชการ ร้อยละ 1.0 มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว ร้อยละ 78.1 และมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ร้อยละ 21.9

อาสาสมัครสาธารณสุข หมู่ที่ 1 บ้านหนองเรียง พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชายคือ เพศหญิง ร้อยละ 66.7 เพศชาย ร้อยละ 33.3 มีช่วงอายุระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 40.0 ค่าเฉลี่ยของอายุของอาสาสมัครสาธารณสุข คือ 51.27 ± 9.39 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 100 สถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว ร้อยละ

80 สถานภาพสมรสโสดร้อยละ 13.3 หย่าร้าง ร้อยละ 6.7 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 33.3 การศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 66.7 ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพรับจ้าง อาชีพค้าขาย และอาชีพแม่บ้าน ร้อยละ 6.7 มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว ร้อยละ 80 และมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ร้อยละ 20

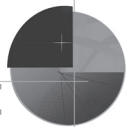
อาสาสมัครสาธารณสุข หมู่ที่ 12 บ้านศาลาประชาคม พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชายคือ เพศหญิง ร้อยละ 93.3 เพศชาย ร้อยละ 6.7 มีช่วงอายุระหว่าง 40-49 และ 50-59 ปี ร้อยละ 40.0 ค่าเฉลี่ยของอายุของอาสาสมัครสาธารณสุข คือ 44.93 ± 8.81 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 100 สถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว ร้อยละ 93.3 สถานภาพสมรสโสดร้อยละ 6.7 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 33.3 การศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 60 และระดับอนุปริญา ร้อยละ 6.7 ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ร้อยละ 53.3 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 20 ประกอบอาชีพรับจ้าง และอาชีพแม่บ้าน ร้อยละ 13.3 มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว ร้อยละ 93.3 และมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ร้อยละ 6.7

ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคม พบว่าประชาชนบ้านหนองเรียงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สูงกว่าประชาชนบ้านศาลาประชาคม คือ 9.27 และ 8.20 อาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านศาลาประชาคม คือ 9.80 และ 9.33 ทักษะการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคม ประชาชนบ้าน

หนองเรียงมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติที่ถูกต้องสูงกว่าประชาชนบ้านศาลาประชาคม คือ 8.84 และ 7.78 อาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติที่ถูกต้องสูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุข ประชาชนบ้านศาลาประชาคม คือ 9.07 และ 8.67

การปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคมประชาชนบ้านหนองเรียงมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงกว่าประชาชนบ้านศาลาประชาคม คือ 18.85 และ 16.71 อาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุข บ้านศาลาประชาคม คือ 23.40 และ 20.13 สำหรับบทบาทหน้าที่ อสม. ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคมอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทหน้าที่ อสม. สูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านศาลาประชาคม คือ 12.53 และ 12.40

การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขระหว่างบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลาประชาคม เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทักษะ การปฏิบัติ ระหว่างประชาชนบ้านหนองเรียงกับประชาชนบ้านศาลาประชาคม พบว่าทั้ง 3 ปัจจัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $p\text{-value} = 0.001$ และเมื่อเปรียบเทียบความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทักษะ การปฏิบัติ และบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขระหว่างบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลาประชาคม พบว่า ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทักษะ และบทบาทของอาสาสมัคร

สาธารณสุข ระหว่าง 2 หมู่บ้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $P\text{-value}=0.001$ และพบว่าเมื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงกับบ้านศาลาประชาคมพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $p\text{-value}=0.04$

วิจารณ์

ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคม ประชาชนบ้านหนองเรียงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สูงกว่าประชาชนบ้านศาลาประชาคม อาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านศาลาประชาคม จากการศึกษาในจังหวัดกระบี่ พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก(10) ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านศาลาประชาคมมีความรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่อง

สำหรับทัศนคติเรื่องโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคม พบว่าประชาชนบ้านหนองเรียงมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติที่ถูกต้องสูงกว่าประชาชนบ้านศาลาประชาคม อาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติที่ถูกต้องสูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านศาลาประชาคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในจังหวัดหนองบัวลำภู ที่พบว่า ทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ปลอดโรคดีกว่าพื้นที่ระบาดซ้ำซาก(11) จึงควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านศาลาประชาคมมีทัศนคติที่ดีในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

การปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคมประชาชนบ้านหนองเรียงมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงกว่าประชาชนบ้านศาลาประชาคม อาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุข บ้านศาลาประชาคม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 4 กลุ่ม คือ ประชาชนหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 12 อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่ที่ 1 และ 12 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและสมรสแล้ว ซึ่งจากการศึกษาในปี 2550 จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าแม่บ้านที่มีการดูแลสุขภาพสะอาด สิ่งแวดล้อมบริเวณบ้านดีจะมีการควบคุมโรคไข้เลือดออกได้ดีกว่าแม่บ้านที่ไม่ค่อยดูแลสุขภาพสะอาดสิ่งแวดล้อม(12) ดังนั้นจึงควรเน้นกลุ่มหญิงที่ทำหน้าที่แม่บ้านในเรื่องพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อม เพราะมีส่วนช่วยลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้

บทบาทหน้าที่ อสม. ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียงและบ้านศาลาประชาคม อาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองเรียง มีค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทหน้าที่ อสม. สูงกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านศาลาประชาคม ซึ่งการศึกษาในจังหวัดหนองบัวลำภู ที่พบว่าบทบาทของการประชาชนในพื้นที่ปลอดโรคมีบทบาทอยู่ในระดับดีกว่าพื้นที่ระบาดซ้ำซาก(11) จึงควรส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขมีความรู้ในเรื่องการป้องกัน ดำเนินการเฝ้าระวัง และควบคุมโรคไข้เลือดออกเพิ่มเติม และกระตุ้นให้ดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ควรส่งเสริมสนับสนุนรวมถึงการติดตามสถานการณ์การเกิดโรคเพิ่มเติมกับ อสม. เพื่อเพิ่มความรู้ความมั่นใจเพื่อให้ปฏิบัติงานในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข หน่วยงาน

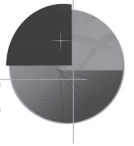
ผู้เกี่ยวข้อง ควรมีดำเนินการให้ความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องแก่อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความมั่นใจ แก่อาสาสมัครสาธารณสุขในการปฏิบัติงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก แลควรมีการ สนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของ อสม. ให้ชัดเจน ทั้งกิจกรรมการเฝ้าระวังโรค หากมีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นในพื้นที่ก็สามารถที่จะช่วยให้การ ควบคุมป้องกันโรคเป็นไปอย่างได้ผลและรวดเร็วทัน ที่ว่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร.เวคิน นพินิตย ธานบริหาร The Professional Associates of Thailand ที่อ่านและวิพากษ์นิพนธ์ต้นฉบับ และ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ อภินท พัทฒน์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ที่ให้คำแนะนำในออกแบบสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ทางสถิติ อีกทั้งขอขอบคุณนาย แพทย์มนู ศกุลสกุล นายแพทย์เชี่ยวชาญ (เวชกรรม ป้องกัน) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลท่าแซะ และนา งบุญญาภา เครือวรรณ หัวหน้างานควบคุมโรค ติดต้อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชุมพรที่ให้คำ เน้นนำและแก้ไขแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

1. สวีกา แสงธราทิพย์:ไข้เลือดออก พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก กรม ควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, นนทบุรี. หน้า 1-6, 2545.
2. สุจิตรา นิยมานนิตย์: ไข้เลือดออก พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก กรม ควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, นนทบุรี. หน้า 12-13,2545.
3. สุวิช ธรรมเปาโล : เฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม โรคไข้เลือดออก.สำนักงานป้องกันควบคุม โรค ที่ 12,สงขลา. หน้า 6-11, 2551.
4. กลุ่มโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน สำนัก โรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวง สาธารณสุข :แนวทางการปฏิบัติงานป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออก, นนทบุรี.2547
5. Epid.moph.go.th [homepage on the internet].รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา. สำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข [cited 2011 January 25]. Available from: [UTL: http:// 203.157.15.4/](http://203.157.15.4/)
6. รายงานสถิติรายปีประเทศไทย 2552 สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร. หน้า 156 ,2552.
7. รายงานสถิติรายปีประเทศไทย 2552 สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร. หน้า 158 ,2552.
8. Ddc-cmpo.com/ [homepage on the internet].สถานการณ์ไข้เลือดออก. งานควบคุม โรคติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชุมพร [cited 2011 May 8]. Available from: [UTL: http://www.ddc-cmpo.com/](http://www.ddc-cmpo.com/)
9. Sasukthasae.org[homepage on the internet].รายงานสถานการณ์โรคไข้เลือดออก. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าแซะ [cited 2011 January 20]. Available from: [UTL:http:// www.sasukthasae.org](http://www.sasukthasae.org)
10. สวรรค์ ต่อติด : การศึกษาพฤติกรรมกรรมการป้องกัน โรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตอำเภอ เกาะลันตา. ว.สุขภาพภาคประชาชนภาคใต้ 22(3):75-78,2551.

11. สังคม ศุภรัตน์กุล ศรีสวัสดิ์ พรหมแสง และดำรงค์ ฉิมนิล: การพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกแบบบูรณาการเปรียบเทียบชุมชนที่ปลอดการระบาดกับชุมชนที่มีการระบาดซ้ำซากจังหวัดหนองบัวลำภู. ว.วารสารควบคุมโรค 32(1) : 47-62, 2549.
12. สมภาพ แพทย์รัตน์: พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของแม่บ้านในตำบลท่าตูม อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี. ว.สุขภาพภาคประชาชนภาคใต้ 2(4) : 9-19, 2550.